

А.Ю. Лекунович, студентка
Науковий керівник: ст. викл. В.О. Молтусов
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ПРІОРИТЕТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сьогодні надзвичайно актуальною та болючою проблемою для України є тінізація економіки. В умовах фінансово-економічної кризи цей процес набув тотального характеру й представляє на сучасному етапі реальну загрозу національній безпеці, демократичному розвитку держави та негативно впливає на всі сфери суспільного життя.

Тіньова економіка існує в усіх країнах світу. В країнах з найбільш розвиненою економікою розміри тінізації знаходяться в діапазоні від 8 до 15% ВВП, а в країнах, що розвиваються – від 32 до 35% ВВП. В Україні ж за вітчизняними та іноземними підрахунками, цей показник сягає від 40 до 60% офіційного ВВП. Значні масштаби тіньової діяльності свідчать про те, що тіньові економічні відносини пронизують усі сфери економічної, соціальної і політичної системи держави і суспільства, а український бюджет недоотримує мільярди гривень, які так потрібні в даному економічному становищі [1].

Тіньова економіка – це складне явище, представлене як сукупність неконтрольованих і нерегульованих економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності, які мають на меті незаконне отримання доходу.

Найпоширенішими видами тіньової діяльності є: оптимізація податків, проституція, торгівля наркотиками, праця нелегальних мігрантів, азартні ігри, нелегальна заробітна плата (заробітна плата в конвертах) чи виплата з/п не по трудовому договору, а по цивільно-правовій угоді (уникнення сплати соціальних внесків), приховування доходів та/або перебільшення видатків, хабарі, «відкати», рейдерство тощо.

Основними чинниками тінізації української економіки стали: висока витратність та низька рентабельність ведення бізнесу, обтяжлива податкова система, в якій фіскальна функція відіграє визначальну роль, знецінення вартості робочої сили, звуження внутрішнього ринку та нерозвиненість ринкових регуляторів визначення ціни ресурсів та чинників конкурентоспроможності, нездатність держави забезпечити прозорі умови діяльності та гармонізувати економічні інтереси суб'єктів економіки.

До однієї із рушійних сил тінізації економіки необхідно віднести корупцію, адже в більшості випадків контролюючим органам відомо про тіньові схеми, а через корумпованість влади боротьба з цими схемами зводиться нанівець. Корупція в державних та правоохоронних органах сприяє використанню тіньових схем, які несумісні з ефективним функціонуванням державного апарату [2]. Однак велику роль також відіграє ставлення громадян до тіньової діяльності. Якщо в багатьох країнах, в яких існують суворі методи покарання за корупційну діяльність (як от позбавлення волі, конфіскація майна, а в Китаї навіть діє смертна кара) суспільство засуджує хабарництво, то в нашій країні це виглядає цілком нормальним явищем. Люди самі часто пропонують хабарі аби уникнути «паперової тяганини». Це свідчить про те, що тіньова економіка прижилася і проблема носить загальнодержавний характер.

Стратегічною метою детінізації економіки має стати істотне зниження рівня тінізації шляхом створення сприятливих умов для залучення тіньових капіталів в легальну економіку та примноження національного багатства. Реальні дії повинні

бути спрямовані на: вдосконалення законодавства задля усунення бюрократії та корупції, посилення контролю за державними коштами, розвиток безготівкового розрахунку (оскільки більшість готівки знаходиться поза банками, тобто не піддається контролю), вдосконалення фіскального адміністрування, проведення систематичної роботи з виявлення нових схем ухилення від сплати податків, а також створення ефективних механізмів обміну інформацією між державними та приватними структурами [3], створення сприятливих умов для виходу з тіні суб'єктів підприємництва шляхом зниження витрат ведення бізнесу та вдосконалення системи державного регулювання, вдосконалення законодавства в сфері боротьби з економічними злочинами (законодавство повинно демотивувати від переходу до тіньової діяльності), повернення до країни вітчизняних капіталів, що ховаються в офшорних зонах, підвищення рівня правової культури населення.

Отже, високий рівень тінізації економіки вкрай негативно впливає на імідж країни, її конкурентоспроможність, ефективність структурних та інституційних реформ. Все це об'єктивно зумовлює здійснення активних дій щодо детінізації економіки з максимальним врахуванням інтересів суб'єктів господарювання в сприятливих для легальної економічної діяльності умовах.

Література

- 1. Варналій З. Шляхи детінізації економіки України та її особливості / З. Варналій // Банківська справа. – 2007. – № 2. – С. 56-66.*
- 2. Шевчук В.О. Вплив бюджету на макроекономічні показники / В. Шевчук, Р.І. Котич // Фінанси України. – 2010. – № 3. – С. 3.*
- 3. Засянська О.В. Теоретичні основи боротьби з тіньовою економікою / О.В. Засянська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 76-84.*